Siitä

Hirmuisesta ja Surkiasta Maanjäristyxestä, Lisabonin Suuresa Pääkaupungisa Portugalin Waldakunnasa.

Josa

Maanjäristyxen, walkian ja weden kautta, niin äkistä Kaupungi hukkuis, että kuudennes osos hetkee, muurit ja tornit maahan langesit, ja witsikymmendä Tuhatta Ihmistä, sangen surkiasti kuoletettin ꝛc.

Wiimeis Pyhän miesten päiwänä eli 1 p. Marras kuusa 1755.

Ynnä muitten

Ajan merkkein kanssa,

Kuin samoina aikoina tapahtuit monesa Waldakannasa ꝛc.

Sen syndisen mailman waroituxexi

ja herätyxen ylöskeboituxexi kokonpandu, ja kewällä kahdesa wirresä prantin annettu,

Wuonna 1756.

Psalm. 46: v. 9.

Tulkat ja katzokat HErran tekoja, jotka maan päällä senkaldaiset häwityxet teke.

ABRAHAM ACHRENIUS.

Turusa wastaudesta Prändätty Frenckellin Kirjan-Prändisä Wuonna 1802.

Ensimmäinen Wirsi.

Lisabonin häwityxestä ja muisto ajan merkeistä.

W. K. Ach surutoin, koskas synnistä ꝛc.

v. 1.

Ah Suomen maa, ja koko Suomen Saari, Nyt ota armon ajast wisu waari: Sill sästet olet Duomiost hirmuiset: Kuin Lisabonis nähtin maan powest.

2. Maan järistyxell, kuin siel oli alkan niin wainominen löysi kowan palkan; Sill saman päiwän, kuin ne duomitan, Jotk uskon tähden siel ain wainotan;

3. Niin herkäis HErra Duomiotten tuskall, Maa järis, wapis, ettei wartiat uskall Niin uskon fangei enä pidättä, Waan pakene, kost pelwon idättä.

4. Siell muurit kaatu, tornit alas lange: Tai wihan myrky, surkeus suur sangen, Wiiskymmend tuhat ihmist hukutta, Ja terwen kiwirounion nukutta.

5. Ah surkia meno! sill se myös wiel kaatu, Kuin pakene, ja aiwan pian maatu; Kuin muurit päälle lange paetes, Kuolemans wastan riendä kuljetes.

6. Ei ylhäisi ei alhaisi täall säästet, Ei wiiest waldakunnast huowi päästet; Sill

Spaniast

Spaniast yx suuri waldamies, Tås hukku kans ja waipu samas työs.

7. Waikk' pakene, niin lohko muurist kaatu, Ennen kuin ulos pääsi: wielä maatu Yhdexän henge hänen huonestans, Ainoa poika pääsi kohdastans.

8. Nyt Spanial myös näky kowast käynen; Sill he myös wainomisist owat täynen; Ja Paawin uskon pääl niin seisowat, Ett monda onnettomax saattawat.

9. Waan Lisabonis, josta puhe läpi, Maa, tuli, wesi, onnettomat kärj: Mailma maka suruttomudes, Waikk' HErran woima pauha maan powes.

10. Jong maa wiel säästä, niin sen tuli poltta: Jong tuli jättä, löytän aldoin alda: Niin kaikki luodut täsä tekewät, Juur HErran tahdon, kostos wäkewät.

11. Kuningas suur, paetes kuiteng' pääsi, Waikk' linna järis: sill tås HErra sääsi, Mutamil paon hengen waarasta, Jotk' monis puutteis kuiteng sairasta.

12. Nel'kolmattkymmend hetke ruat ollan, Siell fältin lakeudell; mual kuollan, Waan täsä paos wielä säästetän, Ne kuin nyt hengis ulos päästetän.

13. Kuningas tosin oli toises Linnas, Et Lisabonis, ahdistuxen rinnas: Mutt järistys myös siellä käsitti, Ja pakeneman pelwost häkytti.

14. Tås Lisabonis hukkui isät, äitit, Miehet, ja waimot, nuoret, pojat, neitzet, Ja

Ihät lapset wielä juoxusans, Ynn' imewäisten pienden lasten kans.

15. Kuin arwat taitan, tuhanitten keskell, Kuolema joutu myöskin monel leskell, imettäwäisill, raskaill waimoill kanß, Nyt yhdes waaras heidän ollesans.

16. Ei isä, äiti taitan lastans autta, Waan eläwänä menit yhteen hautan; Sill aiwan äkist kaupung kukistui, Kaikk wahwat muurit murskax murendui.

17. Täs hukku kullat, hopiat, pärlyt kallit, Ja hengen elo: Sill ei tätä sallit, Ottamaan enä mitän huonistans, Waan pakoon nennyt juoskon kohdastans.

18. Jos niin kuin alast, eli alamaises Eli myös waattes ynnä ylimmäises, Kuin järistys täs kungin kohta waan, Siin täyty riendä jongun turwan taan.

19. Ei hengen elo muistet, ei myös muuta, Sill järistys täs pakenemaan huuta; Ja paljon hengen luke salihix, Kuin ennen luultin aiwan rikkahix

20. Niin Jerusalem muinen häwitetin, Kosk HERran armo kauwan heit on etzin: Niin Duomio tule wiimein hirmuisest, Kuin syndi kaswa kauwan ilkiäst

21. Täs tunnustawat: että siitä ajast, Kuin Jerusalem häwitettin majast Kaikk ihmiset ei suuremb' surkeutt, Ol' nähry wiel: o koston angarut.

22. Kuoleman hetki näky kaikil edes, Wiimeinen wara, Sielul ruumil kädes: He sanowat: o armahd Jumala nyt Sieluan; niin Duomio hirmutta.

23.

23. Nimitäin', ne kuin paos jälken' jää'wät Ja wielä hengens saalihix wiewät; Sill kuollon pelko wiel on edesä, Ja aiwan suur hämmästys kädesä.

24. Niin jälken jäänet tämän ylös otta, Sen kaikkiwaldian kädest: sano totta; Sill hänen Duomions näisä täytetän, ja muille esimerkix näytetän.

25. Englandin aluxet kuin olit siellä, Ja omat myös, ajettin juur maan päälle, Niin meren aallot täsä pauhawat, Ja monda rakenust kukistawat.

26. Niin meri kuohui ylös sywydestäns, Et maalle syöre aldois ytimestäns, Ja kauppamiesten kalut hukutti, Ja Magazinit kaikki upotti.

27. Ne kuin sitt palais paost, tänne tulit Kaupungin ruonioill: surkian äänen kuulit, Kuin muurein all puol kullet waliti; Ei autta taitan, ne kuin kuuldelit.

28. Woi ihmisi kuin HErran Duomioon lange! Se kosto on sitt hirmuittawa sangen: Jotk HErran woima maahan tasoitta, Kuka sen taita enä korjata?

29. Täs esimerkki koko Christikunnall On sillen näytet monelle maakunnall, Sit enämmin kuin sama järistys, Tai monis paikois tundui wäristys.

30. Enst Portugalin koko waldakunnas; Sanct Ybes täsä hukkui myös maakunnas, Jong meren wesi ynnä upotti, Kosk äristyxes aallot kuohutti.

31. Coimbra suuri myös kaupung Portu-

galis, On liki niinkuin Lisabon yx saalis Maan järistyxel: Braga wielä siit, On samast waiwast paljon kärsinyt.

32. Jo, jo nyt kuullan, niist kuin menit tähteill Wiel Lisabonin niinkuin omill lähteill Jäll asumaan, ne owat hukkunet, Kaupungin tähtet myöskin kuksistet.

33. Ah surkeut! ne jäänet walkian waaras Myös owat kyläs, kosto mones haaras, Täs itzens sangen surkiast kewittä, Ja talot tältit, kopit häwittä.

34. Täs uusi Herra Spaniast jäll mista, Siel kusa lautahuoneis pitä wisti, kaikk liki kaluns; koska waldamies Siell järistysten on nyt ytimes.

35. Algarbiss wähäises myös maakunnas Wiel Portugolin omas waldakunnas, On järistyxes monda tuhatta Ihmist hukkunkuollo surkia!

36. Englandin alus kuin wie elatusta Nyt Lisabonin, merel wapistusta Myös joutu tiel niin wahwast tundemaan, Ettei Kompassi auta liikkumaan.

37. Sitt Spanias on kowat järistyxet, Pääkaupungis ja mual wäristyxet: Sen Kuningas myös pelwost pakene, Ja nyt Pääkaupungihins turwanne.

38 Escurialist Madritihin riendä, Ja mäki kylläst etzi lakia riendä; Waan howin hämmäistyxest kauhiast, Seisahtat eldoin, toiseen aamuun ast.

39. Madritis Papit altarilda juoxe, Kost Kirkko täris, halke, maahan syöxe, Nyt kiwö

kiwiristin ylhäld pudotta, Ja kaxi lasta murskax murenda.

50. Kaikk pakenewat, sillä huonet häälyx Pääkaupungis, waikk' wäki wielä sääly: Jos lasten pääl täs Duomio aljetan, Niin uhkaxel muut pelastetan.

41. Ah mikä juoxu, pako, näisä kuullan, Kuing' suures hämmästyxes yhteen tullan! O HErran woima kuin näin peljättä, Waikk' suurist waaroist usiat selittä.

42. Säästetyt täs nyt jo myös kunnian anda Jumalal, toisel aamul: uhri kanda Kiitoxes, weisain kirkos wirsi se, O Jumal siwua me kiitämme;

43. Ett säästestyx wiel tulit kowist waiwoist, Maan järistyxen hirmuisemmist aiwoist, Kuningan Käskyst tämä tapahdui, Niin HErran pelko täsä mielistyi.

44. Wiel samas waldakunnas, järistyxes Sewillän kaupung liikui wäristyxes, Ja kaikkein kallin Duomio Kirkko wiel, Kuin paxhax löyttin, myöskin täris siel;

45. Niin liikutettin tuimil pudistuxill, Ett torni repeis auki halkemuxill, Ja kirkon käyminen siin lyhittin, Yx toinen kirkko myös siel suljettin.

46. Huoneita kaatuis, Kahdexan myös henge, Täs ynnä hukkuis muutamihin tynget Nauwennein huonein alle kannettin, Ja usiat kadut kiini suljettin.

47. Yx kaupung Cadix tunde järistyxen, Ja huonein woimallisen liikutuxen, Kaikk'

seinät wapisewat nurkinens, Ihmiset katzelewat etehens.

48. Ei tiedä, luule pyöryttäwän päätä, Yr toisen päälle katzele: eik tietä, Ett iso waara edes seiso siin, Sentähden huoneit liikuttapi niin.

49. Sitt meri paisui aiwan yldä kyllä, Kaupungin muurist mursi satą syldä; Kartoistakymmend henge uppoi siel, Ja Kirkot asuttomix halke wiel.

50. Ja suuremb' wara nähtin muusa paikas, Kuin penikulman toen meri aukais Ja kajkki huonet pojes wirta wei, Siin satą henge meren aldoin jäi.

51. Täs seisahd' nyt ja katzel, kuinga suostu Täs tuli, maa ja wesi, koska ruostu Mailma synnis, kostor hirmuiser; Ja Duomion merkkei muista wiimeiser.

52. Maan järistys on itze Duomion merkki (*) Mutt siinä wiel on aika enämb tärkki; Ett meren aallot pauha tuuleta, Kuka sill muodoll uskoi pauhina.

53 Jong Wapahtaja JEsus ilmoittapi, Kost Duomion merkkei mones selittäpi: Meri ja allot pitä pauhaman Ja taiwan woimat liikutettaman. (**)

54. Joik ei nyt usko koska näitą kuulu, Se seura oman lihans turha luuloo: O JEsu anna merkkei tunnosa, Ett sinun kanßas itzens walmista.

55. Jos ajan merkkeist tahdot otta waari Jumalan Sanas: HErran armon kaari Sull

(*) Matth. 24: 7. (**) Luc. 21: 25, 26.

Sull koitta, silloin usko kiruhta, Ells woisit waiwois Sielus pelasta.

56. Sill kansan ahdistus kanß wielä riendä. Kuin HERra mustax auringon myös käändä: Etts päiwää tied: tänäpän walmista, Huominen päiwä tohti kauhista.

57. Sill sentän on Christikund liikutettu, Niin mones paikas ynnä järistetty; Ett kukin mahdais merkit hawaita Ja parannuxen tiätäns ojendä.

58. Tai järistys Lybekis ja Ditmarsis Ja muisa paikois, meren, wirtain warsis, Hollsteinis ja Templinis ynnä kans, On nähty wesis heidän kuohuisans.

59. Niinkuin se merkki oli wiel Mailandis Alusten waaxax merel myös Hollandis, Merel ja maal tai werkki hirmuitta, Sill meri pauha ilman tuuleta.

60. Saxan maan wirrois siikku wesi kästi, Weseris, Elbes erinomaisesti Englandin haminoisa liikui myös, Portsmutis ombi wesi samas työs.

61. Sardinias wiel saman päiwän luodois Ja Corsicas, on meri pudos muodos Myös kuohunut, ja wirxat paisunet; Kuing mones maas on wesi liikunet.

62. Yhdexän päiwää jälken Pyhä miesten, Wiel monet paikat ulkomaalla piestän, Maan järistyxel: en woi nimittä Niin usioi paikoi, kuin siel järise.

63. Schaffhausen, Bern ja Basel tämän tunde, Mond muutta paikka; älä siis

niin undun Oll syndinen, kuin näitä tapahtu: Kaß' HErran käsi kaikkiin ulottu.

64. Näis huonet muutamat on turmeldunet; Ja muutamat myös wedet likahtunet, Ja monda kylää, on wielä weden all, Po wirran liion, kuin nosn' on korkial.

65 Siel ainoastans yhdes huones hukku Nel toistakymmend henge weteen nukku: Etks syndinen nae aiwoi hirmuisi, Endisten synden tähden kostawii?

66. Wiel Ruomin kaupung, kusa Pawi isiu, On merkit' myös nyt HErran tulen listan Samasa kuusa: walkia maahan lyö Taiwast ja polta, waikk' on pimiä yö.

67. Ukkoisen tuli tämän täsä teke: Niin hiljain syttyl, waikk ei hukut wäke: O kärsiwäinen suuri Jumala, Kuin Porton äitin ensist wäroitta. (*)

68. Sill waikka kahdes paikas tuli sytty, Yz klostee kuiteng wähingohon kotty. Yz toinen howi wielä säästetän, Ja wähäl wahingolla päästetän.

69. Islandis on myös maalla taloi hukkun, Jo syttyl ennen waikk ei ihmist nukkun: Niin Christikunda on jo liikutet, Ja HErran uhkauxel hirmuitet.

70. Wiel wiimein edesmennes Tammikuusa, Ferraras ja Italiaisten maasa, Maanjäristys niin wahwast pudisti, Ett kellot kläppäsmähän liikutti.

71. Se yöllä tapahi, wäki hämmästypi, Ja ulos Kaupungista riendänepi. Frankrikis

(*) Ilmest. Kirj. 17: 5.

kis on myös wuoret kukisteld', Waipunet alas niinkuin maan tasall.

72. Kosk' Holandis on paasto päiwi pidet, Maan järistyrist jong täs pelko edätt; Niin saman aamun järistyristä, Mond' paikka liikui wäristyrestä.

73. Ja yhdes paikas niin ett wäki riensi, Ja huoneist ulos, muutamat myös hiensi, Ettei se silloin paijon tundunut, Kultengin monis paikois liikkunut.

74. Täs Spanian myös HErra jäll Hollandis, Sen wäkewämmän järistyren wandes On asumas, ja paet täyty niin, Ett kukistuwan pelkäis huonet siin.

* * * * * * *

75. Jo ulkon Christikunnast myös on kuultu: Algierin kaupung, kuin on wahwar luultu, Ain saman päiwän on myös järistet, Suur osa hukkun, kosto julistet.

76. Ett ryöwömisest elatusta laina Ja Christin fangit orjar alaspaina; Niin salwa HErran rauta-witza myös, Kus' pakanat on pimeyden työs.

77. Pakainain Kaupungit täs surkiast lange (*) Fetz ja Marocco, Tetuan ja Tanger, Salee, Miqvenetz: Maa myös aukeni Ja monda tuhat nielsi ihmist.

78. Et kuiteng kaikki yhtäläisest kaatun, Sill eritäisin sanomat on saatun: Fetz enin osa hukkui, muersi, Kolm' tuhat ihmist ruoniois löyttäwi.

79. Marocco myös suremman osan mistais, Waan tapetuist ei ol', wißi lista:

(*) Ilmest. Kirj. 16: 19.

Kah-

Kahdexan penikulm' sield Arabjr, Maan aukemist hukuit wielä sitt'.

80. Yx fästningi myös katcts, josa oli Wiis tuhat sotamiest kuin siellä kuoli Kuus tuhat rytiari myös ymbärins, Jotk siinä olit lyönet leiriihins.

81. Se suur Miqvenetz erittäisin aiwan Oi kaikki hukkun, järistyren waiwan Neli' tuhat hukkui Morjanilaist, Kahdexan tuhat ynnä Judalaist.

82. Wiisroistakymmend sataa sota wäkee Myös yhdes aukemises kuollons näke. Kaxwuorta myös on keskeld haljennut, Ja paljon wettä siitä kuohunut.

83. Näis paikkakunnis järistyxet kuullan, Ja maan alaiset jyrinät, joist tullan Wiel aina hämmästyxin, asajat Täs pelwos elä ilman lakkamat.

84. Wiel luotol on kuin ei nyt enä löyttä: (*) hukuut jo, niin se kaikk kyllä näyttä, Ett nämät merkit lopun ilmoitta, Kuin hukkumises kohta mailmaa.

* * * * * * *

85. Mut aiwan kauwas minä olen kulken, Ja liki-merkit wielä ulos sulken: Ei ole Ruotzin maa myös merkitä, Et HErra päiwans ei nyt wiiwytä.

86. Sill Ruotzin maas jo wedet saman päiwän Ain mones paikas nähtin ylös käywän: Falunin tykön Wennersborisa ja Alingsosin tykön wolmasa.

87. Wiel Turun joes tunnustäht' on nähty; Waikk HErra säästän on wiel täna

(*) Ilmest. Kirj. 16: 20. ehton:

ehton: Ah Sielu, Sielu kuitenq tarwahda ja sano myös: O Jumal armahda!

88. Tee parannus, JEsuxen tygö rienna, Jul oikial tiel, kuin aututehen wiene; Al' wiiwyttel; sill loppu lähene, Maan järistysten merkit enäne.

89. Jos Jumala on sinun wielä säästän Ja ulkomaal myös asuwitas päästän, Ettei siel yhtän heistä hukkunet, Kuin Ruotzin maast sinn olit joutunet.

90. Niin ajattel: ei tämä ilman syytä Ol' tapahtun; sill HErra ensin nyytä Niit kosta kuin on Perttoo holhonet, Ja uskon tähden monda poltanet.

91. Sentähden HErrea wiel nyt muita jättä: Kuin ei niin kauwas ojendanet kättä: Mut koska wuoro käändy niitten pääl, Kuin oikian uskon turmelewat tääl;

92. Niin tohti HErran kosto tulla suurex; Sill kaikes maas on tullut pahar juonex Yx uskotoin, Ja suur suruttomus, Ja synnin walda, mones paatumus.

93. Ann järistyxen tunnosas siis alka, Ett's wältäisit täs synnin kowan palkan: Al' ajattel meil' selwä oppi on, Ei ole rangaistuxiin ansioin.

94. Sill kosk' on oppi selwä, mahdat kanda, Kaxkertaisesti hedelmitä anda, Sun leiwiskästäs edes uskosa; Ja tehdä sanan, kuin suo Jumala.

95. Ja käänny paastol, itkul murhel suurel, Armon istuimen, uskol, lange juurel:

Käy-

Käy ulos leirist hänen tygöns nyt; Kuin kuoleman on kowan kärsinyt.

96. Läht ulos leirist händä seuramahan; kyll synnin orjan olet kauwan laahan: hän armahta, ja anda armon sull, Kosk' oikiaan parannuxeen olet tull.

97. Mut kuin täs synnit wallitzewat aina, Niin sinun tietos kostox enä paina; Kuin niitten, jotk' ei ole tietänet, Waan kuiteng' pahoin itzens käyttänet.

98. Te parannus ja älä seura niitä, Kuin suruttomast aina elä pyytä, Ah rienna, rienna, HErran pelwosa, Kuin Duomiolle ombi tulewa.

Esai. 13: 6, 7, 8, 9.

Walittakat että HErran päiwä on juuri läsnä, hän tule niinkuin häwitys Kaikkiwaldialda. Sentähden pitä kaikki kädet langeman maahan, ja kaikki ihmisten sydämet waipuman. Hämmästys, tuska ja kipu pitä tuleman heidän päällens: heillä pitä oleman tuskan, niinkuin lapsen synnyttäwällä sellä, yhden pitä toista kauhistuman, heidän kaswons pitä oleman punaisen niinkuin tulen. Sillä katso, HErran päiwä tule kauhiasti wihaisna, julmana, häwittämään maata, ja siitä telottamaan Syndistä.

Toi-

Toinen Wiesti.

HErran Duomiosta.

W. k. Ah Tuomiot! jos täys ꝛc.

v. 1.

Woi mailma woi! Tai ääni iong Engeli yx edestoi: Woi, woi, woi maan asuwii! (*) Huutapi näin, Se näky Europas nyt käywän juur päin, Kuin maan järistyxes on tuhansiin ain, Tääl hukku tainn'.

2. Suur järistys on, Wiel suuremb' kuin seitzemän tuhanen luon; Jost ilmestys Kirjasa mainitan kanß; Eit maan järistyxes jäi niin kohdastans, kuin seitzemän tuhaita nime; ja siin Se lukit on kiin.

3. Mutt tässä on suur Maanjäristys, tuhansin katapi juur: Ja seitzemän kertakin seitzämän tääl Jo tuhansin kaatu: ja tuhannen pääl: Woi woi sitä hetke, kuin kertopi näin, Ain tuhansin päin!

4. Al ajattel siis, Ettei tämä Tuomalan kosto oll' niis: Jos et finä arwa mitt' woi se on oll', Niin on se yx kuiteng; jos kymmenen tuol (**) Pääkaupungi liene, niin kymmenes jäi, Sen järistys wei.

5. O järistys suur! kuin seitzemän kertaisest kostapi juur: kuin liikutta paikat ain ymbärins myös, Kuin äkistä kukista, törmistä yhös: Jong teke kaikkiwaldias HErra kuin woi, Hän paikat myös loi. (***)

6. O

(*) Ilmest. Kirj. 8: 13. (**) Ilmest. Kirj. 17: 14. (***) Ilmest. Kirj. 14: 7.

6. O järistys suur! Kuin yhtenä päiwänä tapahtu juur, Ja samana päiwänä ymbärins käy, Niin monet maan paikat: eik' ihme täs näy? Ett nyt porton uskoisist hukkuwat, waan Muut pelastetan.

7. Sill' uhkaus käy Wiel edellä muille, ja jos ei sitt' näh, Juur totista parannust ei HErra sääst Sitt' omakan huonet: Europan nyt pääst On kosto kyll alkan: muil waroitus siin, On tapahtun niin.

8 Siis käänny myös pois, Sä suruinen Suomenmaa: ei Jumalaj sois Sull niin kowa rangaistust, älä sit luul! Jos sinä nyt käännyt juur sydämmel suull, Sek itkul et huudol: Niin armahta wiel Itz Jumala pääl.

9. Jos hyljät nyt pois Sun endiset syndis ja ilos, ett wois Sun sydämes murhella ajattell' pääl, Mik ijäinen kosto sit seurapi siel; Kosk ajainen rangaistus niin aiwan suur, Täs tundele juur.

10. Jos halulla niin, Täs Jumalan Sanasa riput juur kiin, Sen totuden kuulet ja rakastat ain, Ja ei paljaill uskoisil korwilla wain, Sen totuutta seura, ja tutkit, ja siin Ain rippuisit kiin.

11. Niin HErra sun myös Ain autta ja pelasta syngiäs yös, Niin waiwoist kuin mailman lopulla käy, Kosk ei epäuskoisil parannust näy; Ah tule siis uskoon, ja rukoile niin Sun armo saa kiin.